

Materiały pochodzące ze zniszczonej, prze-
mieszanej warstwy potraktowano jako zale-
żną luźną. W publikacji opisano wszystkie

przedmioty szlache i charakterystyczne ze
względem na ukształtowanie brzoju, dna i orna-
mentykę ubraży ceramiki.

Ewa Szarek-Waszkowska

Cmentarzisko kultury łużyckiej w Obojnie przysiółek Zaosie pow. Tarnobrzeg

Cmentarzisko w Obojnie-Zaosiu zostało od-
kryte przypadkowo podczas wybierania piasku
na budowę domu. Według relacji użytkownika
piaskownicy Gerwazego Sarwackiego znaleziono
w niej kilkadziesiąt naczyń glinianych, z któ-
rych wiele przykrytych było misami. Wewnątrz
naczyni znajdowały się drobne kości. Jako nie-
użyteczne naczynia te po rozbiciu i sprawdze-
niu zawartości wrzucano do dołu po wcześniej
wybranim piasku.

Mieszkaniec Zaosia Jan Mączka, uczeń Tech-
nikum Włókienniczego w Krośnie n/Wisłokiem,
zainteresował się znaleziskiem, ratując od zni-
szczenia dwie popielnice oraz zgłosił do Mu-
zeum w Krośnie, że w jego wsi odkryto cmen-
tarzisko. Kierownik Muzeum w Krośnie po-
wiedział o tym fakcie mgr Kazimierza Moskwę,
który podczas inspekcji przeprowadzonej na ni-
szczonym stanowisku stwierdził, że jest to
cmentarzisko kultury łużyckiej.

We wrześniu 1968 r. z ramienia Muzeum
Okręgowego w Rzeszowie przeprowadzono
w Obojnie-Zaosiu badania wykopaliskowe.

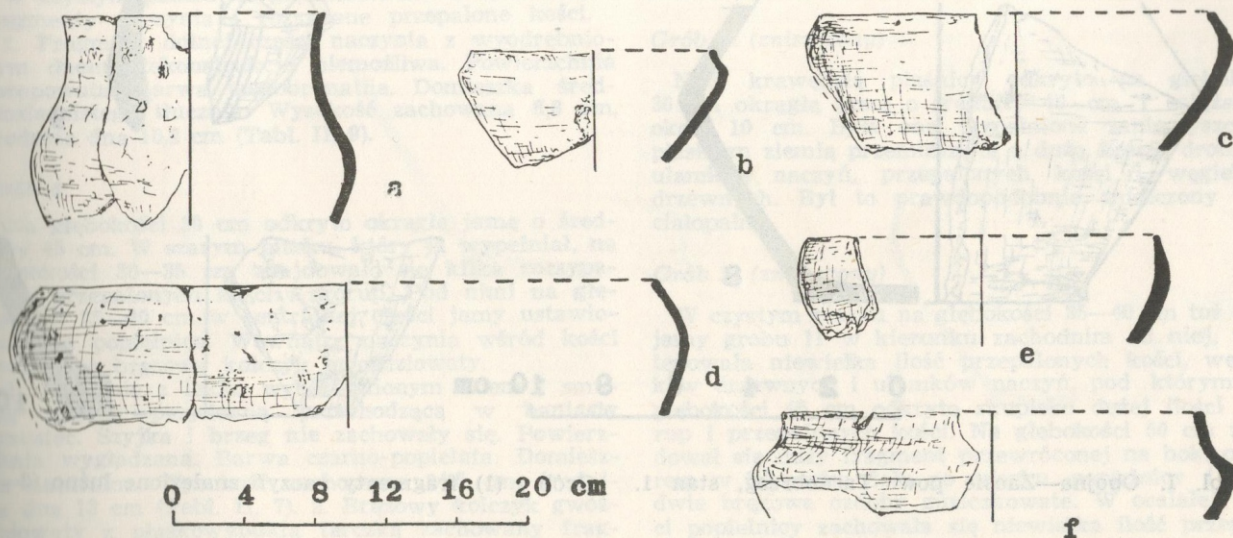
Stanowisko położone było na niewysokiej
płaskzycy wydmy o powierzchni około

3 arów, znajdującej się na części parceli
uprawnej Władysława Sarwackiego. Krótka lecz
intensywna eksploatacja piasku spowodowała
prawie całkowite zniszczenie cmentarzyska.

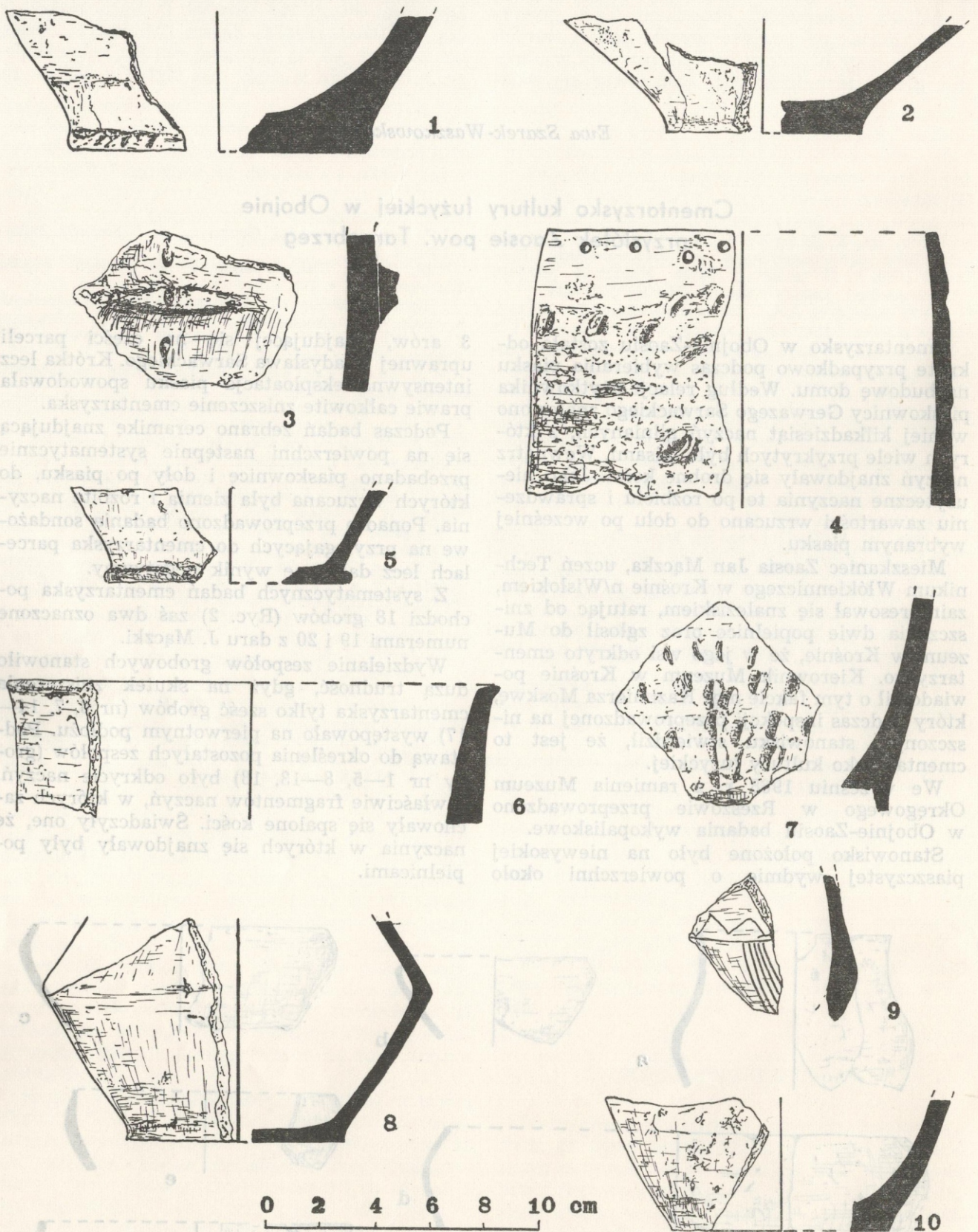
Podczas badań zebrano ceramikę znajdującą
się na powierzchni następnie systematycznie
przebadano piaskownicę i doły po piasku, do
których wrzucana była ziemia i rozbite naczyn-
nia. Ponadto przeprowadzono badania sondażo-
we na przylegających do cmentarzyska parce-
lach lecz dały one wynik negatywny.

Z systematycznych badań cmentarzyska po-
chodzi 18 grobów (Ryc. 2) zaś dwa oznaczone
numerami 19 i 20 z daru J. Mączki.

Wydzielanie zespołów grobowych stanowiło
dużą trudność, gdyż na skutek zniszczenia
cmentarzyska tylko sześć grobów (nr 6, 7, 14—
17) występowało na pierwotnym podłożu. Pod-
stawą do określenia pozostałych zespołów (gro-
by nr 1—5, 8—13, 18) było odkrycie naczyń,
a właściwie fragmentów naczyń, w których za-
chowały się spalone kości. Świadczyły one, że
naczynia w których się znajdowały były po-
pielnicami.

Ryc. 1. Obojna-Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Fragmenty naczyń znalezione luźno (a-f).

Tabl. I. Obojna—Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Grób 1 (1), fragmenty naczyń znalezione luźno (2—10).

Materiały pochodzące ze zniszczonej, przemieszanej warstwy potraktowano jako znaleziska luźne. W publikacji opisano wszystkie

przedmioty brązowe oraz charakterystyczne ze względu na ukształtowanie brzegu, dna i ornamentykę ułamki ceramiki.

OPIS GROBÓW I MATERIAŁÓW

Grób 1 (zniszczony)

Na głębokości 35 cm odkryto owalną w przybliżeniu jamę o wymiarach 60×70 cm, o miąższości 27 cm. W szarym piasku, który ją wypełniał znaleziono przepalone kości, ułamki naczyń i węgielki drzewne oraz dolną część popielnicy w której zachowała się mała ilość spalonych kości.

1. Fragment dolnej części naczynia z wyodrębnionym dnem. Rekonstrukcja niemożliwa. Powierzchnia wygładzona, na dnie znajdują się ślady podsypki. Barwa szaro-żółtawa. Domieszka ceramiczna i piasku. Wysokość zachowana 5 cm, średnica dna 12 cm (Tabl. I, 1).

Grób 2 (zniszczony)

Na głębokości 25—35 cm odkryto przepalone kości oraz fragmenty ceramiki pochodzące z dziewięciu naczyń rozsypane w czystym piasku.

Grób 3 (zniszczony)

Przy brzegu plażownicy na głębokości 35—55 cm, w czystym piasku odkryto rozsypane węgielki drzewne i spalone kości. Obok nich w odległości 25 cm w kierunku zachodnim znaleziono również w czystym piasku ułamki naczyń i przepalone kości. W pobliżu odkryto zachowane fragmentarycznie naczynie wypełnione piaskiem. Ponieważ ułamki skorup znaleziono wśród kości pochodziły z opisywanego naczynia uznano je za popielnicę.

1. Naczynie jajowate zachowane fragmentarycznie. Powierzchnia niestarannie wygładzona. Barwa żółta-wo-szara. Domieszka ceramiczna i piasku. Wysokość zachowana 18,5 cm, średnica dna 11,9 cm (Tabl. II, 6).

Grób 4 (zniszczony)

Nad krawędzią piaskownicy, na głębokości 30—35 cm odkryto rozrzucone bezładnie w czystym piasku przepalone kości i ułamki naczyń. W zachowanej dolnej części popielnicy znajdowała się mała ilość przepalonych kości.

1. Fragment dolnej części naczynia. Rekonstrukcja niemożliwa. Powierzchnia wygładzona. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz czarna. Wysokość zachowana 9,9 cm, średnica dna 12,2 cm (Tabl. II 5).

Grób 5 (zniszczony)

W czystym piasku na głębokości 25—35 cm odkryto fragmenty naczynia i rozsypane przepalone kości.

1. Fragment dolnej części naczynia z wyodrębnionym dnem. Rekonstrukcja niemożliwa. Powierzchnia chropowata. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 6,8 cm, średnica dna 10,2 cm (Tabl. II, 9).

Grób 6

Na głębokości 30 cm odkryto okrągłą jamę o średnicy 45 cm. W szarym piasku, który ją wypełniał, na głębokości 30—35 cm znajdowało się kilka rozsypanych przepalonych kości i skorup. Pod nimi na głębokości 35—60 cm w centralnej części jamy ustawiona była popielnica. Wewnątrz naczynia wśród kości znaleziono brązowy kolczyk gwoździowaty.

1. Naczynie z lekko wyodrębnionym dnem i smukłą częścią przydenną przechodzącą w baniasty brzusiec. Szyjka i brzeg nie zachowały się. Powierzchnia wygładzana. Barwa czarno-popielata. Domieszka naturalna. Wysokość zachowana 24,5 cm, średnica dna 13 cm (Tabl. II, 7). 2. Brązowy kolczyk gwoździowaty z płaskowypukłą tarczką zachowany fragmentarycznie. Na wewnętrznej stronie tarczki i częściowo drucie zachowały się ślady formy odlewniczej. Drut u nasady tarczki jest czworoboczny i nosi śla-

dy sklepania, pozostała część drutu jest okrągła w przekroju. Długość zachowana 1,7 cm, średnica tarczki 1,2 cm, grubość drutu u nasady 0,4 cm (Tabl. II, 1).

Grób 7

W piasku na głębokości 30—45 cm odkryto popielnicę ze zniszczoną częścią górną. Wśród przepalonych kości wewnątrz naczynia znajdował się brązowy skręt z trzema paciorkami.

1. Naczynie jajowate zachowane fragmentarycznie. Powierzchnia chropowata. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia i ceramiczna. Wysokość zachowana 17 cm, średnica dna 10 cm (Tabl. II, 10). 2. Półtorazwojowy skręt z drutu brązowego z jednym końcem zwinętym ślimacznikowo. Na drut nanizane są trzy paciorki ceramiczne. Średnica 1,5 cm (Tabl. II, 3).

Grób 8 (zniszczony)

W piasku na głębokości 20—25 cm znajdowała się niewielka ilość przepalonych kości i ułamków skorup pochodzących z pięciu naczyń. Kilka przepalonych kości znajdowało się w niewielkim fragmencie dolnej części bardzo słabo wypalonego naczynia.

Grób 9 (zniszczony)

Na głębokości 15—23 cm w piasku odkryto fragment dna naczynia z niewielką ilością przepalonych kości i rozrzucone obok nich drobne ułamki ceramiki z siedmiu naczyń.

1. Fragment dna naczynia. Powierzchnia chropowata. Barwa zewnątrz czarno-szara, wewnątrz żółtawo-szara. Domieszka gruboziarnistego różowawego tłucznia.

Grób 10 (zniszczony)

W czystym piasku na głębokości 25—35 cm odkryto ułamki 12 naczyń przemieszanych z przepalonymi kośćmi. Do jednego z fragmentów naczyń, które zapewne było popielnicą przylegała niewielka ilość przepalonych kości.

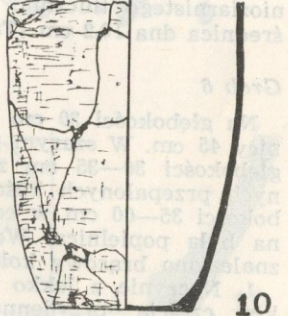
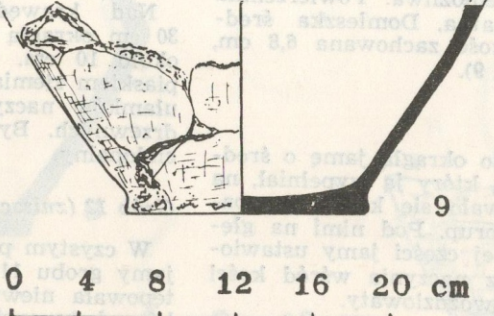
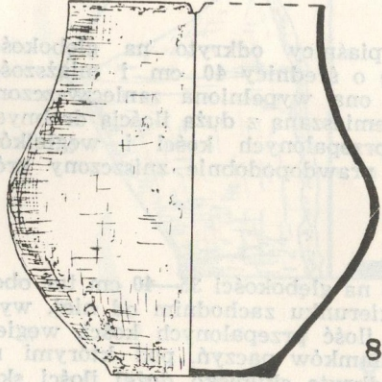
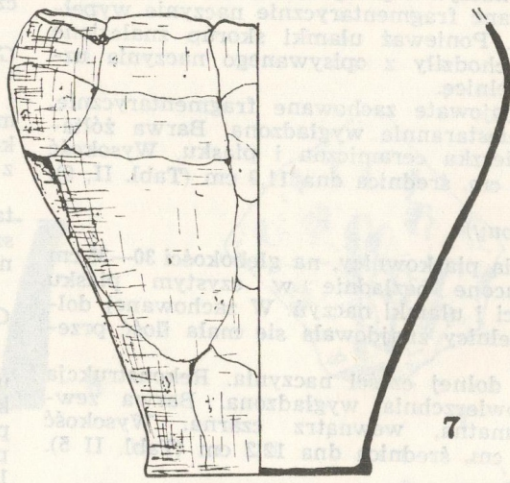
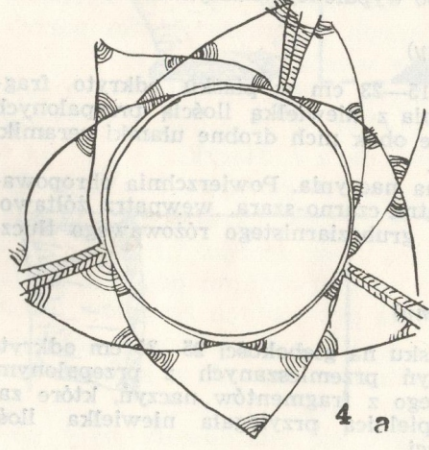
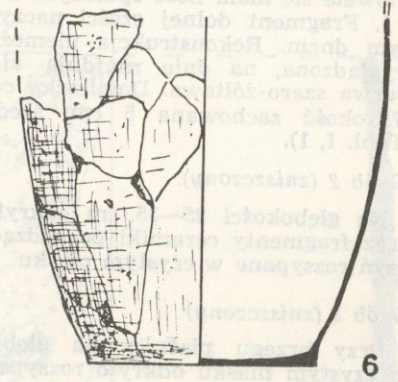
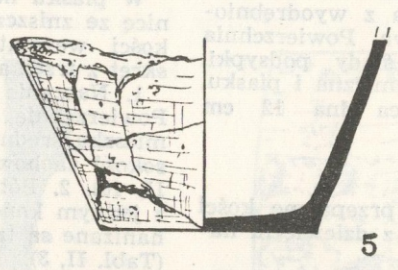
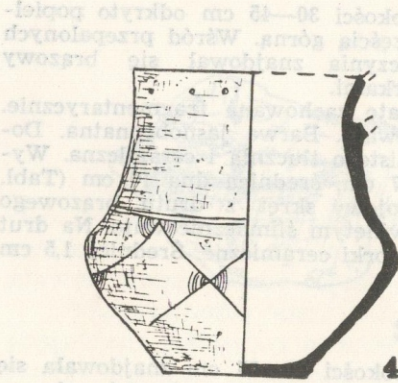
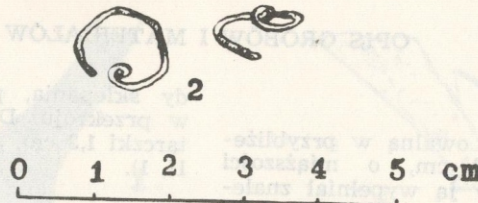
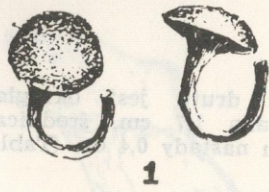
1. Kilka fragmentów naczynia. Rekonstrukcja niemożliwa. Powierzchnia wygładzona. Barwa czarno-brunatna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia.

Grób 11 (zniszczony)

Nad krawędzią plażownicy odkryto na głębokości 30 cm okrągłą jamę o średnicy 40 cm i miąższości około 10 cm. Była ona wypełniona zanieczyszczoną piaskiem ziemią przemieszaną z dużą ilością drobnych ułamków naczyń, przepalonych kości i węgielków drzewnych. Był to prawdopodobnie zniszczony grób ciałopalny.

Grób 12 (zniszczony)

W czystym piasku na głębokości 35—40 cm tuż obok jamy grobu 11 w kierunku zachodnim od niej, występowała niewielka ilość przepalonych kości, węgielków drzewnych i ułamków naczyń, pod którymi na głębokości 45 cm odkryto skupisko dużej ilości skorup i przepalonych kości. Na głębokości 50 cm znajdował się duży fragment przewróconej na bok, otworem w kierunku dołu po piasku popielnicy i obok dwie brązowe ozdoby guziczkowate. W ocalałej części popielnicy zachowała się niewielka ilość przepalonych kości wśród których znaleziono brązową zawieszkę, kolczyk gwoździowaty oraz dwie ozdoby guziczkowate.

Tabl. II. Obojna—Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Grób 3 (6), grób 4 (5), grób 5 (9), grób 6 (1, 7), grób 7 (3, 10), grób 14 (2, 8), grób 16 (4-4a).

1. Naczynie o dwustożkowatym brzuścu i lejkowatej szyjce zachowane fragmentarycznie. Powierzchnia wygładzona. Barwa zewnątrz czarno-szara, wewnątrz jasnobrunatna. Domieszka piasku. Część brzuśca między szyjką a załomem ornamentowana jest zakreskowanymi przylegającymi do siebie czworobokami. Na granicy szyjki i brzuśca zachował się jeden guzek, zaś na załomie dwie grupy po cztery guzki. Wysokość zachowana 21,2 cm, średnica otworu około 30 cm (Tabl. III, 9). 2. Zawieszka brązowa wykonana z blaszki uformowanej w koło i zwiniętej w rurkę. Przy stykających się brzegach blaszki znajdują się naprzemiennie otworki. Długość 2 cm (Tabl. III, 2). 3. Fragmentarycznie zachowany brązowy kołczyk gwoździowaty z wypukłą tarczką. Średnica tarczki 1,7 cm (Tabl. III, 1). 4. Brązowa ozdoba guziczkowata. Średnica 1,2 cm (Tabl. III, 6). 5. Brązowa ozdoba guziczkowata. Średnica 1 cm (Tabl. III, 3). 6. Brązowa ozdoba guziczkowata (znaleziona obok popielnicy). Średnica 1,1 cm. (Tabl. III, 5). 7. Brązowa ozdoba guziczkowata zachowana fragmentarycznie (znaleziona obok popielnicy). Długość 1,2 cm (Tabl. III, 4).

Grób 13

Na granicy wydmy i pola uprawnego w brązowej ziemi na głębokości 30—60 cm odkryto popielnicę, wewnątrz której wśród przepalonych kości znaleziono skorupę.

1. Naczynie jajowate z wyodrębnionym dnem. Powierzchnia chropowata. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Naczynie zdobione jest pod krawędzią rzędem dołków paznokciowych, na brzuścu nieregularnie naklejone są stożkowate guzki, niektóre z wgłębieniami. Wysokość 28 cm, średnica otworu 17 cm, dna 12 cm (Tabl. III, 10). 2. Fragment brzęgu naczynia. Powierzchnia wygładzona. Barwa szaro brunatna. Domieszka tłucznia. Pod krawędzią znajduje się dookoły rząd guzków wykonany przez wypychanie od strony wewnętrznej, poniżej rząd dołków paznokciowych.

Grób 14

Na głębokości 35—60 cm w czystym piasku odkryto popielnicę, wewnątrz której wśród kości znaleziono skręt z drutu brązowego.

1. Popielnica z łagodnie załamanym brzuścem przechodzącym w łukowatą szyjkę. Powierzchnia wygładzona. Barwa brunatno żółtawa. W brzegu naczynia wgłębienie. Wysokość 21 cm, średnica otworu 13,5 cm, dna 9 cm (Tabl. II, 8). Spiralnie skręcony drut brązowy, którego koniec zwinięty jest w uszko. Średnica 1,2 cm (Tabl. II, 2).

Grób 15

W czystym piasku na głębokości 40—58 cm odkryto popielnicę. W naczyniu wśród kości znaleziono odpadek produkcyjny z krzemienia świeciechowskiego.

1. Naczynie jajowate. Powierzchnia wygładzona. Barwa zewnątrz brunatno-żółtawa, wewnątrz prawie czarna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Wysokość 16,5 cm, średnica otworu 14,5 cm, dna 8,5 cm (Tabl. V, 11).

Grób 16

Na głębokości 45—62 cm, w czystym piasku odkryto popielnicę.

1. Naczynie o łagodnie załamanym brzuścu przechodzącym w łukowatą szyjkę z zachowanymi śladami po uchu. Powierzchnia wygładzona. Barwa, szara na szyjce przechodzi w jasnobrunatną na pozostałej części naczynia, wewnątrz brunatna. Domieszka

tłucznia. Dookoła pod krawędzią znajdują się małe otworki. Naczynie zdobia na granicy szyjki i brzuśca dwie równoległe linie, zaś na brzuścu linie przecinające się i tworzące trójkąty z niesymetrycznie zakreskowanymi kątami. Ornament ten dzieli na trzy części grupy po trzy pionowe równoległe linie z zakreskowanymi polami. Wysokość 16,5 cm, średnica otworu 13 cm, dna 8,5 cm (Tabl. II, 4-4a).

Grób 17

Na głębokości 35—52 cm w piasku odkryto popielnicę. Wewnątrz naczynia, wśród kości znaleziono druciki brązowe i ułamki paciorków ceramicznych.

1. Naczynie z łagodnym załomem brzuśca i lekko łukowatą szyjką. Powierzchnia niestarannie wygładzona. Barwa ceglasta. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Naczynie bardzo słabo wypalone szczególnie w części dolnej, asymetryczne. Wysokość 13 cm, średnica otworu 16,5 cm, dna 12,8 cm (Tabl. III, 11).

Grób 18 (zniszczony)

Na głębokości 25 cm w piaszczystej szarej ziemi odkryto nieregularnego kształtu jamę zniszczoną wspólnym wkopem o osiach 270 i 320 cm, w której wypełnisku sięgającym głębokości 70 cm znajdowały się ułamki naczyń, przepalone kości, węgielki drzewne. W jamie tej znaleziono również brązową szpilę, kołczyk gwoździowaty oraz skręcony w czterozwojową spiralę z jednym końcem zwiniętym w uszko drut brązowy, na który nanizane były paciorki ceramiczne. Obok wymienionych przedmiotów w jamie znajdowały się ułamki współczesnej ceramiki. Z ułamków skorup pochodzących z opisanej jamy wyklejono część naczynia, prawdopodobnie popielnicy.

1. Fragmentarycznie zachowane naczynie z dość ostro załamanym brzuścem przechodzącym w łukowatą szyjkę. Pełna rekonstrukcja niemożliwa. Powierzchnia niestarannie wygładzona. Barwa brunatno-szara. Domieszka ceramiczna. Ścianki naczynia grube (ok. 1,5 cm). Wysokość zachowana 13,9 cm, średnica dna 13,6 cm (Tabl. V, 9). 2. Szpila brązowa z główką sklepianą i zwiniętą w uszko. Długość 10,6 cm (Tabl. V, 1). 3. Brązowy kołczyk gwoździowaty podwójnie czopkowaty. Jeden z czopków nieco spłaszczony. Średnica 1,6 cm, średnica czopków 0,9 i 0,7 cm (Tabl. V, 2). 4. Drut brązowy skręcony w trzy i pół zwojową spiralę, z jednym końcem zwiniętym w uszko i nanizanymi na drut paciorkami ceramicznymi. Średnica 1,6 cm (Tabl. V, 3).

Grób 19 (znalezisko luźne)

W/g informacji ofiarodawcy popielnicę nakrywała misa. 1. Naczynie o łagodnym załomie brzuśca przechodzącym w łukowatą szyjkę, zachowane fragmentarycznie. Powierzchnia szyjki i część brzuśca nad załomem wygładzona, brzusiec chropowaty. Barwa jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Naczynie asymetryczne. Wysokość 21,7 cm, średnica otworu 13,6 cm, dna 10 cm (Tabl. V, 13). 2. Misa dwustożkowata z ostrym załomem brzuśca. Powierzchnia wygładzona. Barwa jasnobrunatna. Domieszka piasku. Naczynie niesymetryczne, zachowane fragmentarycznie. Wysokość 8 cm, średnica otworu 22,6 cm, dna 7,5 cm (Tabl. V, 12).

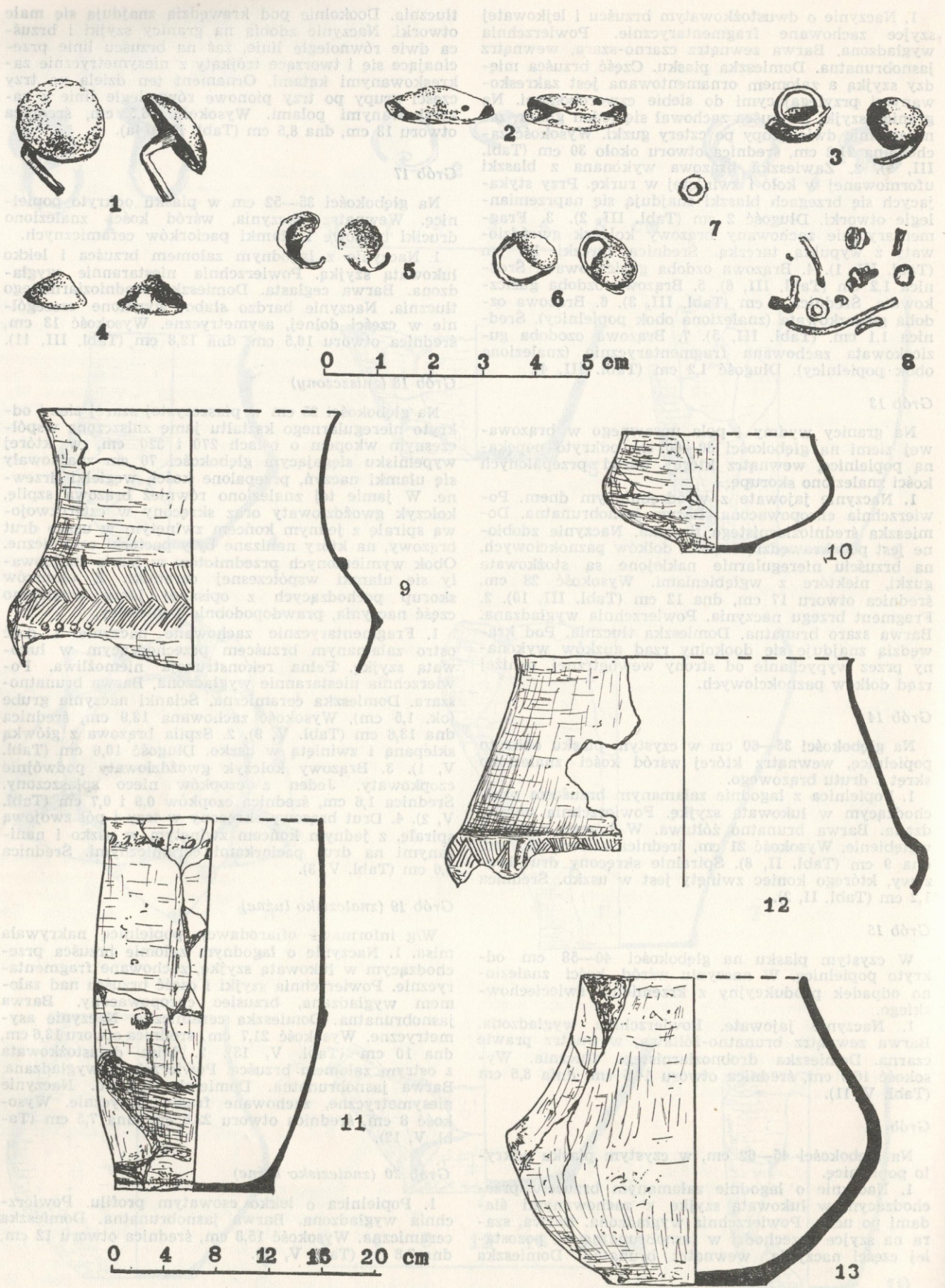
Grób 20 (znalezisko luźne)

1. Popielnica o lekko esowatym profilu. Powierzchnia wygładzona. Barwa jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Wysokość 15,8 cm, średnica otworu 12 cm, dna 7,8 cm (Tabl. V, 10).

OPIS MATERIAŁÓW ZNALEZIONYCH LUŻNO

Opisywaną niżej ceramikę wyselekcjonowano z dużej ilości zniszczonych, znalezionych luźno materiałów. Oprócz nielicznych większych frag-

mentów pozwalających na określenie formy naczynia, opisane zostały także ułamki interesujące ze względu na ornamentykę. Rekonstruk-

Tabl. III. Obojna—Zaose pow. Tarnobrzeg, stan 1. Grób 12 (1—6, 9), grób 13 (11), grób 17 (8, 13), fragment naczynia znalezione luźno (12), naczynie znalezione luźno (10), paciorek znalezione luźno (7).

cja formy naczyń była w tych przypadkach niemożliwa, dlatego podano tylko z jakiej części naczynia pochodzi opisywany fragment.

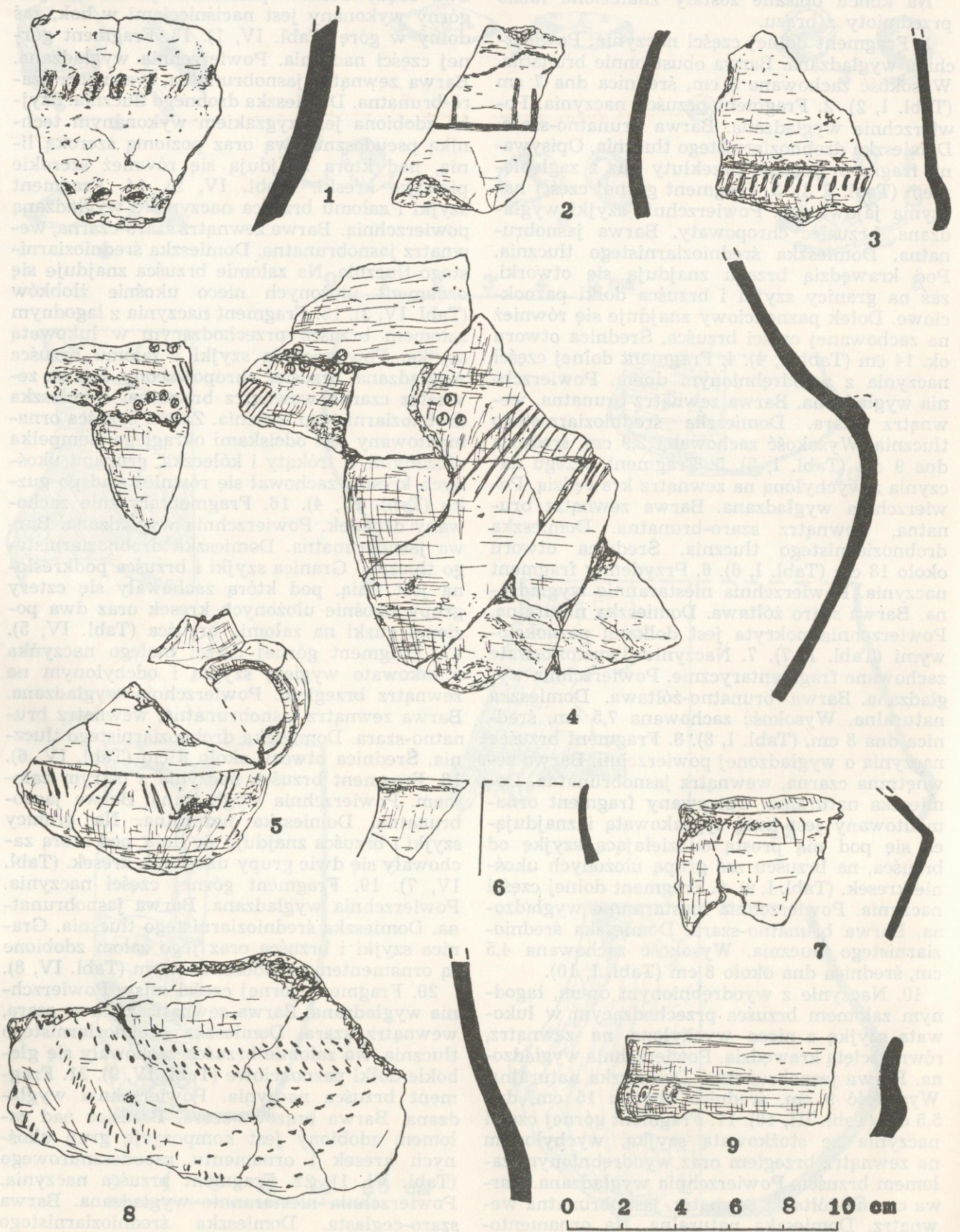
Na końcu opisane zostały znalezione luźno przedmioty z brązu.

1. Fragment dolnej części naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa obustronnie brunatna. Wysokość zachowana 3 cm, średnica dna 7 cm (Tabl. I, 2). 2. Fragment brzuśca naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa brunatno-szara. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Opisywany fragment posiada przekłuty guz z zagłębieniem (Tabl. I, 3). 3. Fragment górnej części naczynia jajowatego. Powierzchnia szyjki wygładzana, brzusiec chropowaty. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Pod krawędzią brzegu znajdują się otworki, zaś na granicy szyjki i brzuśca dołki paznokciowe. Dołek paznokciowy znajduje się również na zachowanej części brzuśca. Średnica otworu ok. 14 cm (Tabl. I, 4). 4. Fragment dolnej części naczynia z wyodrębnionym dnem. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz brunatna, wewnątrz szara. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 2,9 cm, średnica dna 9 cm (Tabl. I, 5). 5. Fragment brzegu naczynia z wychyloną na zewnątrz krawędzią. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz brunatna, wewnątrz szaro-brunatna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Średnica otworu około 18 cm (Tabl. I, 6). 6. Przydenny fragment naczynia. Powierzchnia niestarannie wygładzona. Barwa szaro żółtawa. Domieszka naturalna. Powierzchnia pokryta jest dołkami paznokciowymi (Tabl. I, 7). 7. Naczynie dwustożkowe zachowane fragmentarycznie. Powierzchnia wygładzana. Barwa brunatno-żółtawa. Domieszka naturalna. Wysokość zachowana 7,5 cm, średnica dna 8 cm. (Tabl. I, 8). 8. Fragment brzuśca naczynia o wygładzonej powierzchni. Barwa zewnętrzna czarna, wewnątrz jasnobrunatna. Domieszka naturalna. Opisywany fragment ornamentowany jest linią zygzakowatą i znajdującą się pod nią prostą oddzielającą szyjkę od brzuśca, na brzuścu zaś grupą ułożonych ukośnie kresek. (Tabl. I, 9). 9. Fragment dolnej części naczynia. Powierzchnia niestarannie wygładzona. Barwa brunatno-szara. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 4,5 cm, średnica dna około 8 cm (Tabl. I, 10).

10. Naczynie z wyodrębnionym dnem, łagodnym załomem brzuśca przechodzącym w łukowatą szyjkę z nieco wychyloną na zewnątrz, równo ściętą krawędzią. Powierzchnia wygładzona. Barwa jasnobrunatna. Domieszka naturalna. Wysokość 9 cm, średnica otworu 15 cm, dna 5,5 cm (Tabl. III, 10). 11. Fragment górnej części naczynia ze stożkowatą szyjką, wychyloną na zewnątrz brzegiem oraz wyodrębnionym załomem brzuśca. Powierzchnia wygładzana. Barwa czarno-żółtawa zewnątrz, jasnobrunatna wewnątrz. Domieszka naturalna. Na ornamentowanym, przylegającymi do siebie zakreskowanymi trójkątami załomie brzuśca znajduje się ustawiony pionowo podłużny guzek. Wysokość zachowana 16,8 cm, średnica otworu 28,8 cm (Tabl. III, 12). 12. Fragment brzuśca naczynia

Powierzchnia chropowata. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz szaro-czarna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Ornament stanowią dwa rzędy dołków paznokciowych z których górny wykonany jest naciśnięciami w bok, zaś dolny w górę (Tabl. IV, 1). 13. Fragment górnej części naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz szaro-brunatna. Domieszka drobnego tłucznia. Szyjka zdobiona jest zygzakiem wykonanym techniką pseudosznurową oraz poziomą szeroką linią, nad którą znajdują się również szerokie pionowe kreski. (Tabl. IV, 2). 14. Fragment szyjki i załomu brzuśca naczynia z wygładzaną powierzchnią. Barwa zewnątrz szaro-czarna, wewnątrz jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Na załomie brzuśca znajduje się ornament ułożonych nieco ukośnie żłobków (Tabl. IV, 3). 15. Fragment naczynia z łagodnym załomem brzuśca przechodzącym w łukowatą szyjkę. Powierzchnia szyjki i załomu brzuśca wygładzana, brzusiec chropowaty. Barwa zewnątrz czarna wewnątrz brunatna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Załom brzuśca ornamentowany jest odciskami okrągłego stempelka ułożonymi w trójkąty i kółeczka, grupami ukośnych kresek, zachował się również ślad po guzku (Tabl. IV, 4). 16. Fragmentarycznie zachowany dzbanek. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Granica szyjki i brzuśca podkreślona jest linią, pod którą zachowały się cztery grupy ukośnie ułożonych kresek oraz dwa poziome guzki na załomie brzuśca (Tabl. IV, 5). 17. Fragment górnej części małego naczynka z łukowato wygiętą szyjką i odchylonym na zewnątrz brzegiem. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz brunatno-szara. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Średnica otworu około 8 cm (Tabl. IV, 6). 18. Fragment brzuśca naczynia z ostrym załomem. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka naturalna. Na granicy szyjki i brzuśca znajduje się linia, pod którą zachowały się dwie grupy ukośnych kresek. (Tabl. IV, 7). 19. Fragment górnej części naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Granica szyjki i brzuśca oraz jego załom zdobione są ornamentem pseudosznurowym (Tabl. IV, 8).

20. Fragment górnej części misy. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz żółtawo szara, wewnątrz szara. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Na załomie brzuśca zachowały się głębokie dołki paznokciowe (Tabl. IV, 9). 21. Fragment brzuśca naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa brązowo-szara. Brzusiec nad załomem zdobiony jest kompozycją grup ukośnych kresek i ornamentu pseudosznurowego (Tabl. VI, 1). 22. Fragment brzuśca naczynia. Powierzchnia niestarannie wygładzana. Barwa szaro-ceglasta. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Brzusiec nad załomem zdobiony jest ornamentem kresek i głębokich nakłuc (Tabl. VI, 2). 23. Fragment naczynia o wygładzonej powierzchni. Barwa żółtawo-szara. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Znajdujący się na

Tabl. IV. Obojna-Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Fragmenty naczyń znalezione luźno (1—9).

załomie brzuśca ornament składa się z wykonanych radełkami linii oraz wgłębienia. (Tabl. VI, 3). 24. Fragment naczynia o wygładzanej powierzchni, która poniżej załomu brzuśca jest chropowata z powodu wystających ziaren domieszki. Barwa brązowawo-szara. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia i organiczna. Na granicy szyjki i lekko wyodrębnionego brzuśca zachowały się fragmentarycznie dwa guzki. Brzusiec nad załomem zdobiony jest kompozycją owalnych odcisków stempelka i ornamentu pseudosnurowego (Tabl. VI, 4). 25. Fragment szyjki naczynia z równo ściętym brzegiem. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz czarna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Na opisywanym fragmencie naczynia zachował się ornament ułożonych jodełkowato głęboko rytych kresek (Tabl. VI, 5). 26. Fragment małego naczynka z wysoką szyjką i śladami po uszku. Powierzchnia wygładzana. Barwa szaro-żółtawa. Średnica otworu około 6 cm (Tabl. VI, 6). 27. Fragment brzuśca naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz jasnobrunatna, wewnątrz czarna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia. Na załomie znajdują się głębokie pionowe nacięcia pod załomem zaś dołki paznokciowe (Tabl. VI, 7). 28. Fragment brzuśca naczynia z wygładzaną powierzchnią. Barwa zewnątrz brunatna, wewnątrz szaro-brunatna. Domieszka drobnoziarnistego tłucznia i organiczna. Brzusiec nad załomem ornamentowany jest trzema poziomymi pasmami owalnych odcisków stempelka (Tabl. VI, 10). 29. Fragment wysokiej nóżki naczynia. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 6 cm, średnica podstawy nóżki około 9 cm (Tabl. VI, 9).

30. Fragment dolnej części naczynia. Barwa zewnątrz czarna, wewnątrz jasnobrunatna. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Powierzchnia pokryta jest dwoma rzędami dołków paznokciowych wykonanych uciskiem w lewo (górnny rząd) i w prawo (dolny rząd). Wysokość zachowana 2,2 cm, średnica dna około 12 cm (Tabl. VI, 8). 31. Fragmentarycznie zachowana miseczka z ostrym załomem i łukowatą szyjką. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Na załomie zachował się poziomy guzek, zaś obok niego ślad po drugim guzku (Tabl. VI, 11). 32. Fragmentarycznie zachowana miseczka z ostrym załomem i wygiętym na zewnątrz brzegiem. Powierzchnia wygładzana. Barwa ceglasto-żółtawa. Domieszka ceramiczna. Średnica otworu 16 cm (Tabl. VI, 12). 33. Fragment naczynia o łagodnym załomie brzuśca i łukowatej szyjce. Powierzchnia wygładzana. Barwa jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Wysokość zachowana 12 cm, średnica otworu 14,5 cm (Ryc. 2, a). 34. Fragment miseczki z ostrym załomem i łukowatą szyjką. Powierzchnia wygładzana. Barwa brązowawo-szara. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 6,8 cm, średnica otworu 14 cm (Ryc. 2, b). 35. Fragment miski z łagodnym załomem i zachylonym do wewnątrz brzegiem. Barwa zewnątrz bru-

natna, wewnątrz szara. Domieszka ceramiczna. Wysokość zachowana 8 cm, średnica otworu około 22 cm (Ryc. 2, c). 36. Fragment misy z łagodnym załomem i nachylonym do wewnątrz brzegiem. Powierzchnia wygładzana. Barwa zewnątrz brunatna, wewnątrz żółtawo-szara. Domieszka średnioziarnistego tłucznia. Wysokość zachowana 8 cm, średnica otworu około 35 cm (Ryc. 2, d). 37. Fragment misy półkulistej ze ściętym brzegiem. Barwa jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Wysokość zachowana 5,6 cm, średnica 20 cm (Ryc. 2, e). 38. Fragmentarycznie zachowana miska z ostrym załomem i łukowato wygiętą szyjką. Powierzchnia wygładzana. Barwa obustronnie jasnobrunatna. Domieszka ceramiczna. Wysokość zachowana 6 cm, średnica otworu 24 cm (Ryc. 2, f).

ANALIZA MATERIAŁU

PRZEDMIOTY METALOWE

Na cmentarzysku w Obojnie odkryto przedmioty metalowe reprezentowane wyłącznie przez wyroby z brązu. Były to ozdoby oraz grot strzały znalezione w zespołach i luźno.

OZDOBY

1. W zespołach grobowych 6, 12 i 18 odkryto kolczyki gwoździowate po jednym w każdym grobie.

Opierając się na typologii analogicznych kolczyków z Trzęsówki pow. Kolbuszowa¹ stwierdzono, że okazy z Obojny przedstawiają dwa typy: I tarczowate i II czopkowate wraz z odmianami a, b².

Zachowany fragmentarycznie kolczyk z grobu 12 (Tabl. III, 1) odpowiada typowi I a z Trzęsówki. Analogiczny okaz z Grodziska Dolnego pow. Leżajsk datowany jest na okres halsztacki D³. Na terenach kultury scytyjskiej gdzie kolczyki z wypukłą tarczką występują powszechnie, również datowane są na okres halsztacki⁴.

Do typu II a — kolczyków pojedynczo czopkowatych zaliczono okaz z grobu 6 (Tabl. II, 1). Jest on szczególnie interesujący ze względu na zachowane po wewnętrznej stronie czopka i czworobocznego u nasady trzonu, śladów formy w której był odlany. Kolczyki tego typu znane są na terenach zajmowanych przez Scytów i datowane na VI—V w. p.n.e.⁵.

Kolczyk podwójnie czopkowaty zaliczany do typu II b, znaleziono w grobie 18 (Tabl. V, 2). Analogiczne okazy z Trzęsówki uważane są za wytwór miejscowy i datowane na wczesny okres lateński⁶.

2. Szpila z główką rozklepaną i zwiniętą w uszko pochodzi z grobu 18 (Tabl. V, 1). Reprezentuje ona pospolitą w kulturze łużyckiej ozdobę⁷, którą datuje znaleziony w tym samym zespole kolczyk na wczesny okres lateński.

3. Na badanym cmentarzysku odkryto ozdoby, których zasadniczą częścią był okrągły drut skręcony w półtora albo więcej zwoi, z jednym końcem zwiniętym w uszko lub ślimacznicowato, drugim zaś ostrym. Oprócz ilości zwoi opisy-

wane ozdoby różniły się tym, że na obwód niektórych nanizane były paciorki ceramiczne albo nawinięta była spirala z drutu brązowego.

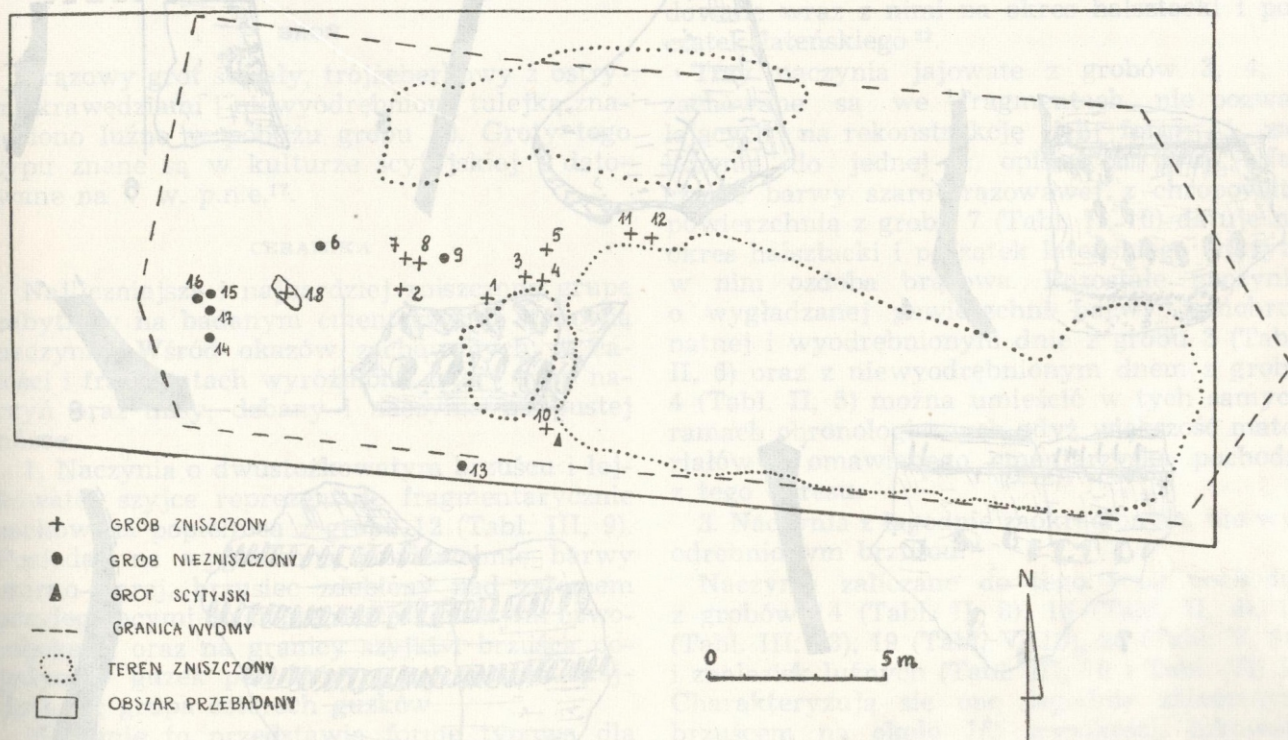
Do ozdób półtorazwojowych zaliczono oprócz zachowanych w całości okazów (Tabl. II, 3 i Tabl. V, 4) również ozdoby ze złamanymi końcami (Tabl. II, 2 i Tabl. V, 5) gdyż sądząc po zwężającym się drucie nie mogły mieć więcej jak półtora zwoja.

Najprostszą formę w zespole ozdób półtorazwojowych reprezentuje kółeczko ze złamanym końcem z grobu 14 (Tabl. II, 2). Podobne ozdoby z Trzęsówki datowane są na okres halsztacki i zaliczone do typu II⁸. Na drut nieco większego i masywniejszego zachowanego w całości kółeczka z grobu 7 (Tabl. II, 3) nanizano trzy

ozdoby z grobu 17. Kolczyk gwoździowaty z grobu 18 datuje ozdoby dwu i półzwojową z tego zespołu na okres wczesnolateński.

Ozdoby z nawiniętą na obwód spiralą (tabl. V, 4, 5) zwane skrętami typu Trzęsówka¹⁰ mają ściśle analogie w zespole grobu 58 z tej miejscowości¹¹ datowanym na okres wczesnolateński¹². Do chwili obecnej skręty typu Trzęsówka znane są wyłącznie w grupie tarnobrzskiej, w której występowały z kolczykami gwoździowatymi. Fakt ten skłania do łączenia ich pochodzenia z kulturą scytyjską¹³.

5. Ozdoby guziczkowate odkryto w grobie 12 (Tabl. III, 3, 5, 6) oraz luźno (Tabl. III, 4 i Tabl. V, 6, 7). Zostały one wykonane w formie odlewniczej i reprezentują ten sam typ. Dobrze

Ryc. 2. Obojna—Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Plan cmentarzyska.

paciorki ceramiczne. Dwie ozdoby, zachowane w całości (Tabl. V, 4) i fragmentarycznie (Tabl. V, 5) mają nawiniętą na część obwodu kółka spiralę o przylegających zwojach, również z drutu brązowego.

Do ozdób wielozwojowych należy odkryte w grobie 18 (Tabl. V, 3) kółko dwu i półzwojowe, na którego drut nanizana była duża ilość przylegających do siebie paciorków ceramicznych. Paciorki i kawałki drutu znaleziono również w grobie 17. (Tabl. III, 8). Pochodziły one ze zniszczonej ozdoby zapewne tego samego typu co wyżej opisane.

Podobne lub analogiczne ozdoby z cmentarzyska w Trzęsówce (które dostarczyły największej ilości materiałów porównawczych dla cmentarzyska w Obojnie) zaliczone zostały do typu III i datowane na schyłek okresu halsztackiego i początek lateńskiego⁹. Tak też należy datować ozdoby półtorazwojową z nanizanymi na obwód paciorkami z grobu 7 oraz zniszczoną

zachowane okazy mają miseczkowatą główkę z blaski o średnicy 0,5 cm i cienką odnogę o średnicy około 1 mm, która po zagięciu tworzyła uszko. Ostateczne ukształtowanie tych ozdób następowało po odlaniu w formie o czym świadczą ślady sklepywania na brzegach miseczek i odnogach, które formowano w zwężające się ku końcowi rurki.

Kolczyk gwoździowaty z wypukłą tarczką znaleziony w grobie 12 razem z częścią omawianych ozdób datuje je na okres halsztacki D. Tak samo datowana jest uważana za wytwór miejscowy forma odlewnicza z Biskupina pow. Żnin¹⁴, w której wykonywano ozdoby różniące się od znalezionych w Obojnie tylko tym, że posiadały dwie odnogi. Natomiast analogiczną ozdobę odkryto w Kopkach pow. Nisko na cmentarzysku datowanym na okres halsztacki D i wczesny okres lateński¹⁵.

Odkrycie w zniszczonym grobie 12 czterech ozdób guziczkowatych tego samego typu wraz

Tabl. VI. Obojna—Zaosie pow. Tarnobrzeg, stan 1. Fragmenty naczyń znalezione luźno (1—12).

z zawieszka i kolczykiem a więc niewątpliwie ozdobami wskazuje, że pełniły one tę samą funkcję. W wypadku odkrycia z Obojny wniosek ten potwierdza również fakt, że główki tych ozdób wykonano z cienkiej blaszki. Także średnica odnóg tworzących uszka nie przekraczała 1—1,2 mm co w sumie dawało słaby i delikatny wyrób. Ozdoby tak wykonane nawleczone na cienki rzemień lub wpięte w tkaninę mogły być ozdobą stroju. Uznawanie więc wszystkich wyrobów tego typu wyłącznie za ozdobę uprzęży lub zaprzęgu końskiego¹⁶ wydaje się z przytoczonych wyżej względów problematyczne.

5. Zawieszka z blaszki uformowanej w koło i zwiniętej w rurkę z dwoma otworkami przy stykających się krawędziach znaleziono w grobie 12 (Tabl. III, 2) datowanym na wczesny okres lateński.

BRON

Brązowy grot strzały, trójżeberkowy z ostrymi krawędziami i niewyodrębnioną tulejką znaleziono luźno w pobliżu grobu 10. Groty tego typu znane są w kulturze scytyjskiej i datowane na V w. p.n.e.¹⁷.

CERAMIKA

Najliczniejszą i najbardziej zniszczoną grupę zabytków na badanym cmentarzysku stanowią naczynia. Wśród okazów zachowanych w całości i fragmentach wyróżniono cztery typy naczyń oraz misy, dzbany i naczynia na pustej nóżce.

1. Naczynia o dwustożkowatym brzuścu i lejkowatej szyjce reprezentuje fragmentarycznie zachowana popielnica z grobu 12 (Tabl. III, 9). Posiada ona wygładzoną powierzchnię barwy czarno-szarej, brzusiec zdobiony nad załomem przylegającymi do siebie zakreskowanymi czworobokami oraz na granicy szyjki i brzuśca pojedynczy guzek pod którym na załomie znajduje się grupa czterech guzków.

Naczynie to przedstawia formę typową dla grupy tarnobrzeskiej, spotykaną najczęściej na terenie międzyrzecza Wisły i Sanu pomiędzy Sandomierzem, Tarnobrzegiem i Niskiem¹⁸ i występującym wyłącznie do końca V okresu epoki brązu¹⁹. Jednakże odkrycie w grobie 12 z Obojny kolczyka gwoździowatego datowanego na okres halsztacki pozwala przesunąć czas trwania tego typu naczyń do początków epoki żelaza.

2. Naczynia jajowate występujące licznie w kulturze łużyckiej odkryto na opisywanym cmentarzysku w grobach 3, (Tabl. II, 6), 7 (Tabl. II, 10), 13 (Tabl. III, 11), 15 (Tabl. V, 11) oraz fragment znaleziony luźno (Tabl. I, 4). Tylko dwa z nich (groby 13 i 15) zachowane są dość dobrze i można je zaliczyć do dwóch grup: a. smukłej i b. przysadzistej omawianego typu.

a. wysokie, wąskie naczynie barwy jasnobrunatnej z lekko wyodrębnionym dnem z grobu 13 (Tabl. III, 11) posiada wygładzoną pod krawędzią i przy dnie powierzchnię i chropowatą brzusiec. Rząd dołków paznokciowych zdobi górną część naczynia, zaś nieregularnie nakle-

jone guzki — zgrubienia brzusiec. Również fragment znaleziony luźno (Tabl. I, 4) pochodzi z podobnego naczynia. Posiada jednakże pod krawędzią oprócz dołków paznokciowych otwórki oraz brzusiec zdobiony pojedynczymi dużymi paznokciowymi.

Naczynia charakteryzujące się podobną formą i zdobieniem, a szczególnie występowaniem otworków pod krawędzią uważane są za typowe dla grupy tarnobrzeskiej i datowane na okres halsztacki²⁰.

b. przysadziste naczynie barwy szaro-czarnej o wygładzonej powierzchni i lekko wyodrębnionym dnie znaleziono w grobie 15 (Tabl. V, 11). Przedstawia ono pospolitą w kulturze łużyckiej formę datowaną na V okres epoki brązu²¹. W grupie tarnobrzeskiej podobne naczynia datowane są przez zabytki metalowe znajdowane wraz z nimi na okres halsztacki i początek lateńskiego²².

Trzy naczynia jajowate z grobów 3, 4, 7 zachowane są we fragmentach nie pozwalających na rekonstrukcję ich formy i zaliczenie do jednej z opisanych grup. Naczynie barwy szaro-brązowej z chropowatą powierzchnią z grobu 7 (Tabl. II, 10) datuje na okres halsztacki i początek lateńskiego odkryta w nim ozdoba brązowa. Pozostałe naczynia o wygładzonej powierzchni barwy jasnobrunatnej i wyodrębnionym dnie z grobu 3 (Tabl. II, 6) oraz z niewyodrębnionym dnem z grobu 4 (Tabl. II, 5) można umieścić w tych samych ramach chronologicznych gdyż większość materiałów z omawianego cmentarzyska pochodzi z tego okresu.

3. Naczynia z łagodnie zaokrąglonym, nie wyodrębnionym brzuścu.

Naczynia zaliczane do tego typu pochodzą z grobów 14 (Tabl. II, 8), 16 (Tabl. II, 4), 17 (Tabl. III, 13), 19 (Tabl. V, 13), 20 (Tabl. V, 10) i znalezisk luźnych (Tabl. III, 10 i Tabl. VI, 1). Charakteryzują się one łagodnie załamanym brzuścem na około 1/2 wysokości, łukowata szyjka i wygładzoną powierzchnią barwy przeważnie jasnobrunatnej. Naczynie z grobu 16 jako jedyne w opisywanym typie posiada otwórki pod krawędzią, ślady po uchu oraz zdobiony kompozycjami linearnymi załom brzuśca. Z pozostałych okazów tylko naczynie z grobu 17 zdobione jest na załomie słabo wymodelowanymi guzami, zaś naczynie z grobu 14 i znalezione luźno (Tabl. VII, 1) mają w brzegu wgłębienia. Luźno znalezione naczynie (Tabl. III, 10) reprezentuje przysadzistą formę omawianego typu.

Podobne naczynia występują dość często w grupie tarnobrzeskiej np. na cmentarzyskach w Piganach pow. Jarosław²³, Grodzisku Dolnym stan. 2 pow. Leżajsk²⁴, Trzęsówce pow. Kolbuszowa²⁵, gdzie datowane są na okres halsztacki i początek lateńskiego. Potwierdzają to również brązowe ozdoby z grobu 14 i 17 z Obojny datowane tak samo.

Dodatkowego omówienia wymagają naczynia z grobu 14 (Tabl. II, 8) oraz analogiczne znalezione luźno (Ryc. 1, a) posiadające w brzegu wgłębienie w kształcie „v”, których rola trudna

jest do określenia. Prawdopodobnie były one pomocne przy wylewaniu lub wysypywaniu zawartości naczyń kiedy pełniły one funkcję gospodarczą.

Chronologię tych naczyń można określić na podstawie brązowej ozdoby znalezionej w naczyniu z grobu 14 datowanej na okres halsztacki i początku lateńskiego.

W publikowanych materiałach kultury łużyckiej spotykane są naczynia z podobnymi wgłębieniami. Najbliższych terytorialnie materiałów porównawczych dostarczyły cmentarzyska z Furmanów pow. Tarnobrzeg²⁶, Krzemienicy pow. Mielec²⁷, Pigan pow. Jarosław²⁸ i Trzęsówki pow. Kolbuszowa²⁹. Odkryte na nich naczynia z wgłębieniami w brzegu reprezentowały różne formy dotowane przeważnie na okres halsztacki i początku lateńskiego.

4. Naczynia dwustożkowate reprezentuje tylko jeden okaz znaleziony luźno i zachowany fragmentarycznie (Tabl. I, 8). Posiada ono lekko wyodrębnione dno i ostry załom brzuśca. Wykonane zostało z gliny bez domieszki, starannie wygładzone i wypalone na kolor jasnobrunatny.

Misy. Osiem zachowanych fragmentarycznie mis odkryto na badanym cmentarzysku. Wszystkie pochodzą ze źródeł łużyckich. Z wyjątkiem misy z grobu 19. pozostałe zachowały się w małych fragmentach części górnych co uniemożliwiało ich rekonstrukcję i interpretację form. Wszystkie misy wykonane zostały z gliny schudzonej domieszką piasku, tłuczni lub ceramiczną, posiadała wygładzoną powierzchnię barwy jasnobrunatnej oraz cienkie ścianki. Wyróżniono wśród nich misy dwustożkowate, które reprezentowane są przez okaz z ostrym załomem z grobu 19 (Tabl. V, 12) wyjątkowy ze względu na formę nie spotykana w kulturze łużyckiej oraz misy dwustożkowate z łagodnym załomem (Ryc. 1, c) 4, dość ostrym załomem i wyodrębnioną szyjką (Tabl. VI, 11, 12 i Ryc. 1, b, f). Wygiętą na zewnątrz krawędź miała miska (Tabl. VI, 12), zaś zdobiony guzkiem brzusec (Tabl. VI, 11). Wśród mis dwustożkowatych zdobiona była tylko jedna (Tabl. VI, 12) poziomym guzkiem na załomie. Oprócz dwustożkowatych odkryto również fragment misy półkolistej (Ryc. 1, e) oraz misę z cylindryczną lekko rozchyloną szyjką i łagodnym załomem zdobionym dołkami paznokciowymi (Tabl. IV, 9).

Dzbany. Fragmentarycznie zachowany dzbanek ze stożkową szyjką i taśmowatym uchem znaleziono luźno (Tabl. IV, 5). Wykonany został z gliny schudzonej domieszką tłuczni i piasku. Powierzchnia barwy jasnobrunatnej jest starannie wygładzona. Górną część brzuśca zdołała pozioma linia pod którą umieszczone są grupy kresiek, zaś na załomie znajdują się podłużne guzki.

Naczynia na pustej nóżce. Wśród materiałów znalezionych luźno odkryto zachowaną fragmentarycznie nóżkę naczynia (Tabl. VI, 9) jednakże z powodu silnego zniszczenia nie można określić kształtu naczynia, z którego nóżka pochodzi.

Naczynia pochodzące z cmentarzyska w Obojnie zdobione były liniami, kreskami, nakłuciami, odciskami stempelków, radełka, dołkami paznokciowymi i ornamentem pseudosznurowym. Wymienione sposoby zdobienia występowały ze sobą w różnych kombinacjach.

Prosty, nie wymagający żadnych pomocniczych narzędzi do wykonania go, ornament dołków paznokciowych spotykany był pod krawędziami naczyń jajowatych w postaci dookólnych rzędów, pod którymi znajdowały się nieregularnie rozrzucone guzki (Tabl. III, 11) lub pojedyncze dołki (Tabl. I, 4). Dookolne ich rzędy występowały również na brzuścu naczyń (Tabl. IV, 1) i pod załomem gdzie umieszczano także rzędy ukośne (Tabl. VI, 7). Na zachowanych dolnych częściach naczyń (Tabl. I, 7 i Tabl. VI, 8) dołki paznokciowe pokrywały całą powierzchnię. Para głębokich dołków paznokciowych zdobiła załom misy (Tabl. IV, 9).

Linie i kreski najczęściej występowały razem. Przykładem tego jest ornament równoległych i przecinających się linii z zakreskowanymi polami i kątami zdobiący naczynie z grobu 16 (Tabl. II, 4, 4 a).

Grupy ustawionych pod kątem kresiek z dookólną linią nad nimi występowały na dzbanie (Tabl. IV, 5) i fragmencie naczynia (Tabl. IV, 7). Załom dzbana zdobiony był oprócz kresiek podłużnymi guzkami.

Zakreskowane czworoboki oraz guzki na granicy szyjki i brzuśca oraz załomie zdobiły naczynie z grobu 12 (Tabl. III, 9) zaś czworoboki i podłużny guzek na załomie, naczynie znalezione luźno (Tabl. III, 12).

Na fragmencie górnej części naczyń (Tabl. VI, 5) znajduje się ornament z krokiewkowato ułożonych kresiek. Naczynie zdobione podobnym motywem lecz na załomie brzuśca z Grodziska Dolnego pow. Leżajsk, stan. 2 datowane jest na V okres epoki brązu i okres halsztacki^{29a}.

Odciski okrągłego stempelka ułożone w trójkąty i kółeczka występujące wraz z ukośnymi grupami kresiek i guzkiem zachowały się na fragmencie naczynia (Tabl. IV, 4). Wykonane elipsowatym stempelkiem rzędy zdobią fragmenty naczyń (Tabl. IV, 3 i Tabl. VI, 10). Również owalne odciski stempelka i ornament pseudosznurowy oraz guzek znajduje się na ułamku naczynia (Tabl. VI, 4).

Motywy ornamentu pseudosznurowego oraz grup kresiek odkryto na dwóch fragmentach naczyń (Tabl. IV, 2 i Tabl. VI, 1). Fragment pierwszego z nich zdobiony był pod krawędzią, drugiego na górnej części brzuśca.

Dwa rzędy nakłuc oraz trzy kreski ułożone w strzałkę zakończoną nakłuciem zdobiły mały ułamek brzuśca naczynia (Tabl. VI, 2). Fragment brzuśca naczynia (Tabl. VI, 3) zdobiły odciski radełka.

Fragment brzuśca naczynia (Tabl. IV, 8) z ornamentem pseudosznurowym ułożonym w kompozycję linii poziomych i znajdujących się pod nimi trójkątów znaleziono luźno. Naczynie zdobione identyczną techniką i podob-

nym ornamentem z Gorzyc pow. Tarnobrzeg datowane jest na V okres epoki brązu i wczesny okres halszacki³⁰.

OBRZĄDEK POGRZEBOWY

Interpretacja obrządku pogrzebowego na cmentarzysku w Obojnie-Zaosiu jest niepełna z powodu jego zniszczenia.

Na podstawie zachowanych materiałów można stwierdzić, że panującym obrządkiem było ciałopalenie. Wśród odkrytych 20 pochówków nie udało się ustalić typu grobów 2 i 11 gdyż mogły to być zniszczone groby popielnicowe lub jamowe. Pozostałe groby (nr 1, 3—10, 12—20) reprezentowały typ popielnicowy.

Zachowane w nienaruszonym stanie groby 6, 7, 13—17 odkryto na głębokości od 35 do 45 cm. Groby 6, 7 i 13 występowały pojedynczo, zaś 14—17 tworzyły skupisko.

Okrągła jama grobowa wypełniona szarym piaskiem, ułamkami naczyń i niewielką ilością przepalonych kości oraz popielnicą usytuowaną w jej centrum występowała w grobie 6. Był to jedyny na badanym cmentarzysku przypadek odkrycia jamy grobowej. Pozostałe popielnice znaleziono w czystym piasku. Popielnica grobu 20 nakryta była misą (informacja przypadkowego odkrywcę).

Kości we wszystkich grobach były dokładnie przemyte. Wyposażenie, na które złożyły się ułamek naczyń w grobie 13 oraz przedmioty brązowe w grobach 6, 7, 12, 14, 17 znajdowało się wewnątrz popielnic wśród kości. W grobie 12 część wyposażenia odkryto poza popielnicą. Prawdopodobnie znajdowało się ono również w naczyniu, a przemieszczenie go spowodowane było zniszczeniem grobu.

Szczególnie bogato wyposażony był grób 12, gdyż znaleziono w nim 6 ozdób brązowych, podczas gdy w grobach 6, 7, 14 i 17 tylko po jednym. Trzy luźno odkryte przedmioty w grobie 18 ze względu na jego zniszczenie nie stanowią pewnego dowodu, że pochodzą z jednego zespołu.

ZAKOŃCZENIE

Ciałopalne cmentarzysko w Obojnie-Zaosiu można zaliczyć do stanowisk reprezentujących

późną fazę grupy tarnobrzesckiej kultury łużyckiej. Podstawę do ustalenia takiej chronologii dały przede wszystkim zabytki brązowe oraz w mniejszym stopniu (ze względu na zniszczenie) ceramika. Kolczyki gwoździowate oraz scytyjski grot strzały datują cmentarzysko na okres halszacki i początki okresu lateńskiego. W tych ramach chronologicznych mieści się również okres występowania pozostałych zabytków brązowych: skrętów typu Trzęsówka, kółeczek z paciorkami na obwodzie lub bez nich, ozdób guziczkowatych oraz szpili z główką rozklepaną i zwiniętą w uszko.

Odkrycie w grobie 12 kolczyka gwoździowatego datowanego na okres halszacki D w naczyniu z ornamentem zakreskowanych przylegających do siebie czworoboków, uważanym dotychczas za występujące wyłącznie do końca V okresu epoki brązu³¹ dowodzi, że naczynia te przetrwały dłużej i występowały w niezmięnionej formie w okresie halszackim D.

Omawiając badane cmentarzysko nie można pominąć zaakcentowania faktu odkrycia na nim zabytków łączonych z kulturą scytyjską. Są to wymieniane już kolczyki gwoździowate i wiązane z nimi skręty typu Trzęsówka odkryte oprócz Obojny tylko w Kopkach pow. Nisko³² i Trzęsówce pow. Kolbuszowa³³, brązowe kółeczka z nawleczonymi na ich obwód paciorkami występującymi często w kulturze scytyjskiej³⁴ oraz grot strzały typu scytyjskiego. Groty typu scytyjskiego na stanowiskach kultury łużyckiej z terenów Polski znane są z osad obronnych i znalezisk luźnych, w grobach występują rzadko³⁵. Odkryto je na cmentarzyskach w Zwolakach pow. Nisko³⁶, Zakrzowie pow. Kraków³⁷, Trzciny Wołowskiej pow. Wołów³⁸, Obojnie i Trójczycach pow. Przemysł³⁹. Znamiennym jest fakt, że aż trzy wśród tego typu znalezisk zlokalizowane są na terenie województwa rzeszowskiego (Zwolaki, Obojna, Trójczyce). Również najliczniej występują tu kolczyki gwoździowate, co wraz z luźnymi znaleziskami grotów scytyjskich z Jarosławia⁴⁰ i Przemysła⁴¹ wysuwa teren województwa rzeszowskiego na czołowe miejsce w Polsce pod względem ilości stanowisk z zabytkami typu scytyjskiego o zarówno pokojowym jak i militarnym charakterze.

Przypisy

¹ K. Moskwa, *Kolczyki gwoździowate z cmentarzyska kultury łużyckiej odkrytego w Trzęsówce pow. Kolbuszowa*, *Munera Archaeologica Iosepho Kostrzewski*, Poznań 1963, s. 257.

² K. Moskwa, *Kolczyki gwoździowate...*, s. 257.

³ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko ciałopalne na stanowisku 2 w Grodzisku Dolnym pow. Leżajsk*, *Wiadomości Archeologiczne t. XXVIII*, Warszawa 1962, z. 4, s. 321.

⁴ K. Moskwa, *Kolczyki gwoździowate...*, s. 258.

⁵ T. Sulimierski, *Scytowie na zachodnim Podolu*, Lwów 1936, s. 24.

⁶ K. Moskwa, *Kolczyki gwoździowate...*, s. 258.

⁷ Z. Durczewski, *Grupa górnośląsko-małopolska kultury łużyckiej w Polsce, część I*, Kraków 1939—1946, s. 91—92.

⁸ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce pow. Kolbuszowa*, *Materiały i Sprawozdania Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1967*, Rzeszów 1971, s. 80.

⁹ K. Moskwa, *tamże*.

¹⁰ K. Moskwa, *tamże*.

¹¹ K. Moskwa, *tamże*, s. 22, Tabl. VII, 8—13.

¹² K. Moskwa, *tamże*, s. 79.

¹³ K. Moskwa, *tamże*, s. 80.

¹⁴ Z. Rajewski, *Ciekawe narzędzia odlewnicze z Biskupina z osiedla wczesnej epoki żelaznej*. Z otchłani wieków, R. XXII, Poznań 1953, s. 19, ryc. 2.

¹⁵ K. Moskwa, *Cmentarzysko ciałopalne w Kopkach na stan. 3 pow. Nisko*, *Sprawozdanie Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego za rok 1962*, Rzeszów 1962, s. 15, ryc. 4, 6.

¹⁶ Z. Bukowski, *Kilka uwag na temat funkcji niektórych ozdób guzikowatych kultury łużyckiej*, Archeologia Polski, t. V, Warszawa—Wrocław 1960, z. 2, s. 221.

¹⁷ P. D. Liberow, *Chronologija pamiatnikow Podnieprowija skifskogo wriemieni*, Woprosy skifo-sarmatskoj archeologii, Moskwa—Leningrad 1954, tabl. I, 76.

¹⁸ K. Moskwa, *Łużyckie cmentarzysko ciałopalne na stanowisku 1 w Mokrzyszowie pow. Tarnobrzeg*, Wiadomości Archeologiczne, t. XXX, z. 3—4 Warszawa 1965, s. 345.

¹⁹ W. Chmielewski, K. Jażdżewski J. Kostrzewski, *Pradzieje Polski*, Wrocław—Warszawa—Kraków 1965, s. 190.

²⁰ W. Chmielewski, K. Jażdżewski J. Kostrzewski, *op. cit.*, s. 217.

²¹ Z. Durczewski, *Grupa ...*, cz. II, tabl. XXXV, 2—4.

²² K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce ...*, s. 83.

²³ H. Różańska, *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Sieniawie—Piganach pow. Jarosław*, Wiadomości Archeologiczne, t. XXVII, z. 4, Warszawa 1962, tabl. LXXV, 6, tabl. LXXXI, 10.

²⁴ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko ciałopalne na stanowisku 2 w Grodzisku Dolnym ...*, tabl. LXIV, 1, tabl. LXV, 6.

²⁵ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce ...*, s. 86, B, Typ II, odmiana a.

²⁶ A. Krauss, *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Furmanach pow. Tarnobrzeg*, Materiały Archeologiczne t. XI, Kraków 1970, s. 178, 186, tabl. III, 2 (grób 16).

²⁷ Krzemienica pow. Mielec (groby nr 62, 63, 68, 70, 76, 85, 111, 113, 121, 125, 128, 136), niepublikowane materiały z badań autorki.

²⁸ H. Różańska, *Cmentarzysko kultury łużyckiej w Sieniawie ...*, tabl. LXXXVII, 9.

²⁹ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce ...*, tabl. V, 4, 14, tabl. XI, 10, tabl. XXV, 1, 6.

^{29a} K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko ciałopalne na stanowisku 2 w Grodzisku Dolnym...*, tabl. LXIII, 9.

³⁰ K. Moskwa, *Cmentarzysko ciałopalne kultury łużyckiej w Gorzycach pow. Tarnobrzeg*, Rocznik Województwa Rzeszowskiego, R. II, Rzeszów 1959, s. 169, tabl. XV, 1, s. 179—180.

³¹ W. Chmielewski, K. Jażdżewski, J. Kostrzewski, *Pradzieje...*, s. 190.

³² K. Moskwa, *Cmentarzysko ciałopalne w Kopkach ...*, s. 15.

³³ K. Moskwa, *Późnołużyckie cmentarzysko w Trzęsówce ...*, s. 80.

³⁴ T. Sulimirski, *Scytowie...*, s. 34.

³⁵ A. Gałuszka, *Grodek typu scytyjskiego na tle cmentarzyska kultury łużyckiej w Trzciniicy Wołowskiej pow. Wołów*, Archeologia Śląska I, Wrocław 1957, s. 168; Z. Bukowski, *Nowe znaleziska „scytyjskie” z Polski*, Archeologia Polski, t. IV, z. 2, Warszawa—Wrocław 1960, s. 272.

³⁶ T. Sulimirski, *Kultura łużycka a Scytowie*, Wiadomości Archeologiczne, t. XVI, Warszawa 1939 (Reedycja 1948), s. 77, tabl. III, 2.

³⁷ T. Sulimirski, *Kultura...*, s. 78.

³⁸ A. Gałuszka, *Grodek typu scytyjskiego ...*, s. 170.

³⁹ A. Koperski, *Komunikat o badaniach archeologicznych w Trójczycach pow. Przemyśl w latach 1968—1969* publikowane w niniejszym tomie Materiałów i Sprawozdań Rzeszowskiego Ośrodka Archeologicznego.

⁴⁰ Z. Bukowski, *Nowe znaleziska „scytyjskie” ...*, s. 259.

⁴¹ Z. Bukowski, *Nowe znaleziska „scytyjskie” ...*, s. 260.